

خوشه صنعتی عرقیات و گلاب میمند

مقدمه

در خوشه صنعتی عرقیات و گلاب میمند عواملی را می توان به عنوان مزیت‌های رقابتی خوشه نام برد که باعث ایجاد توانمندی در بنگاه‌های عضو خوشه در محیط رقابتی است علاوه بر مزیتها در هر خوشه چالشها و نقاط ضعفی نیز وجود دارد که در فرآیند توسعه خوشه ای مورد نظر قرار گرفته و عامل توسعه درصدد کمرنگ کردن این عوامل و همچنین پررنگ کردن نقاط قوت و فرصتهای مثبت منطقه ای در جهت دستیابی به چشم اندازها و اهداف تدوین شده توسعه می باشد.

حال به این مزیتها و چالشها در این شمارگان از مجله می پردازیم

الف) مواد اولیه

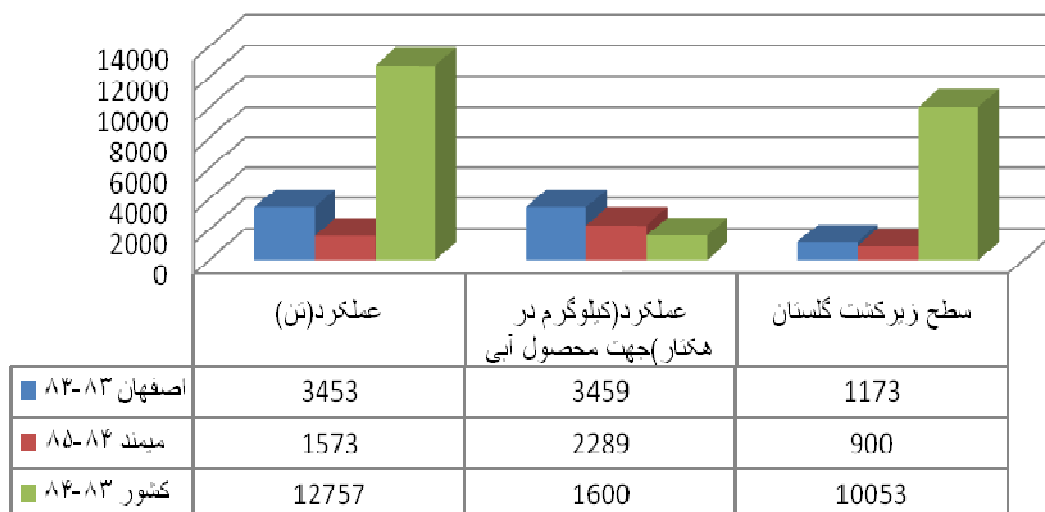
یکی از محصولات اصلی خوشه صنعتی میمند گلاب می باشد که ۴۰ درصد حجم تولیدات خوشه مذکور را شامل میشود گل محمدی به عنوان ماده اولیه گلاب در استان فارس به وفور وجود دارد در نمودار زیر سطح زیر کشت و عملکرد تولید باغات گل محمدی استان فارس در سال ۱۳۸۴ مورد مقایسه با دیگر استانها قرار گرفته است :

مقایسه سطح زیر کشت گل محمدی و عملکرد استان فارس در مقایسه با دیگر استانها در سال ۱۳۸۴

استان	سال	عملکرد(تن)	عملکرد(کیلوگرم در هکتار)جهت محصول آبی	سطح زیرکشت گلستان
اصفهان	83-84	3453	3459	1173
کرمان	83-84	3373	2203	2823
کرمانشاه	83-84	286	833	343
آذربایجان شرقی	83-84	266	466	794
فارس	83-84	3899	1781	3748
خراسان رضوی	83-84	114	1050	170
کشور	83-84	12757	1600	10053

حال منطقه تنها خوشه میمند را با منطقه اصفهان شامل منطقه کاشان(قمصر،برزک و نیاسر) مورد مقایسه قرار می دهیم پتانسیل میمند فارس نسبت به وجود مزارع گل محمدی در نمودار ذیل در مقایسه با منطقه کاشان اصفهان نسبت به سطح زیر کشت تقریباً برابر و لی در عملکرد کلی تولید گل محمدی ، اصفهان دارای برتری ۲۲۰ درصدی می باشد که یکی از دلایل آن این است که در میمند مزارع گل محمدی علاوه بر پراکندگی بیشتر و عدم تقاضای بالا ، از آن به عنوان حصار استفاده شده و چنانچه به هزینه های صرف شده دو منطقه جهت پرورش گل محمدی اشاره شود خواهیم دید در منطقه کاشان اصفهان با توجه به هزینه بیشتر روی مزارع عملاً از برداشت بالاتری برخوردار می باشند.

نمودار مقایسه ای سطح زیر کشت و تولید گل محمدی میمند نسبت به اصفهان و کشور

ب) تولید گلاب

حال به مقایسه ۲ مرکز عمده تولیدات گلاب میمند و کاشان با توجه به لحاظ ظرفیتهای تولید سنتی می پردازیم

مقایسه تولید گلاب میمند با اصفهان و فارس

طبیعی است وجود ۱۲۰۰ کارگاه و ۲۰ واحد صنعتی (جهاد+صنایع) در کاشان منجر به ظرفیت بالایی در کشور شده است. حال اگر به آمار سطح زیر کشت و مقدار تن گل محمدی منطقه مذکر اشاره شود به مورد بسیار مهمی خواهیم رسید.

در منطقه کاشان با سطح زیر کشت ۱۱۷۳ و تولید ۳۴۵۳ تن و با در نظر گرفتن در صد تبدیل به حداکثر ۹۰۰۰ تن خواهیم رسید در صورتیکه تولید حداقل ۱۶۰۰۰ تن در منطقه می باشد

در منطقه میمند با ۹۰۰ هکتار با عملکرد بالای ۲.۱ در هر هکتار ۱۸۹۰ تن گل محمدی منجر به تولید ۶۶۱۵ تن گلاب خواهد شد در صورتیکه مقدار تولید شده واقعی ۳۸۲۰ تن گلاب بوده بنابراین در حدود ۷۹۸ تن گل بدون استحصال بوده که با در نظر این موضوع خواهیم دریافت این مقدار عملاً از منطقه به مناطق عمده دیگر نظیر کاشان منتقل میشود این مورد جهت منطقه لایزنگان داراب نیز صدق میکند این منطقه با استعداد ۲۳۲۴ تن در سال و وجود فقط ۳ کارخانه با مازاد محصول روبرو شده که در فصل برداشت که بعد از برداشت میمند می باشد شاهد حضور واسطه هایی از منطقه کاشان خصوصاً قمصر در منطقه هستیم .

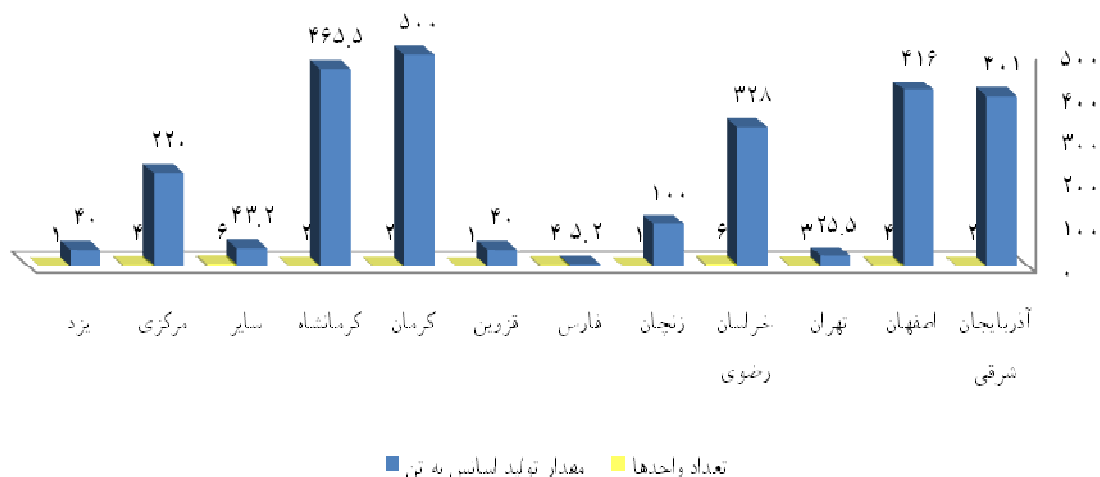
بنابر این در نهایت این نکته مشخص می شود که پتانسیل وجود مواد اولیه در میمندو در مناطق دیگر استان فارس همچون لایزنگان داراب با میزان تقاضا از طرف واحدهای سنتی و صنعتی (به دلیل کمبود دستگاه خصوصاً دستگاههای صنعتی بخار) برابر نبوده و باعث عدم توازن فوق خواهد شد. بنابراین این مزیت مواد اولیه مزیتی است برای تعیین اندازه بازار گلاب در عرصه رقابتی که چنانچه سطح تولید صنعتی منطقه میمند را بالا ببریم علاوه بر استفاده کامل از پتانسیل موجود از خروج مواد اولیه از منطقه جلوگیری شده و سطح اشتغال و تولید در این منطقه افزایش خواهد یافت بنابراین یکی از برنامه های پیاده سازی پروژه توسعه میمند همین تشویق به افزایش سطح تولید صنعتی البته با نگاهی به توسعه بازار از طریق حمایتهای بخش دولتی خصوصاً بانکهای عامل سرمایه گذاری و بخش خصوصی است

ج) تولید اسانس

یکی دیگر از محصولات جانبی که داری تناژ پایین ولی آینده و ارزش اقتصادی بلایی برخوردار است اسانسها می باشند وجود ظرفیتهای مواد اولیه اضافی همچون گل محمدی در میمندو داراب در صورت فرآوری با حجم بالا می توان علاوه بر ایجاد ارزش در منطقه رقبا را با چالش عدم دسترسی به مواد اولیه روبرو کرد از اینرو به ظرفیتهای تولیدی منطقه و روند آن می پردازیم اسانس ها پس از اینکه از گیاهان استخراج شدند به عنوان طعم دهنده و معطر کننده داروها و غذاها مورد استفاده قرار می گیرند. اسانسها در صنایع آرایشی برای تهیه عطر ها، اسپری های خوشبو کننده و در صنایع بهداشتی به عنوان معطر کننده صابون، خمیر دندان و ... کاربرد فراوانی دارند. البته یکی از مهمترین کاربردهای اسانس در اثرات درمان کنندگی آنها می باشد.

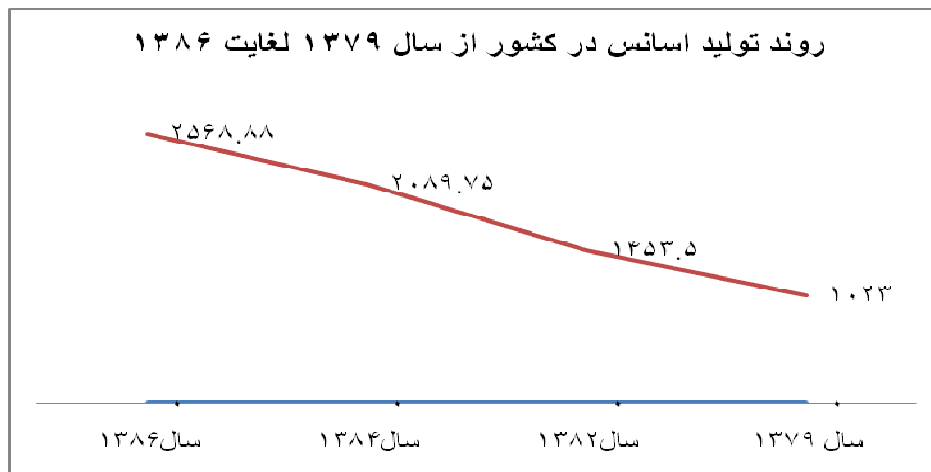
خانواده های گیاهی که از نظر اقتصادی در تهیه اسانس های مختلف دارای اهمیت می باشند عبارتند از: (رزاسه) گل سرخ، کمپوزیته مانند ماتریکاریا، (لابیاته) مانند نعناع، (میر تاسه) اکالیپتوس، (پیانه) کاج، (روتاسه) نارنج، و (چتریان) رازیانه و زیره

در جدول زیر نمایش مراکز عمده تولید اسانسهای گیاهی در کشور می باشد همانطور که از روی نمودار مشخص است استانهای کرمان کرمانشاه و اصفهان و آذربایجان در زمینه اسانسگیری از صنایع پیشرو بوده و استان فارس با ۴ واحد و ۵ تن مقدار بسیار کمی از تولیدات اسانس در کشور را دارا می باشد البته اسانسهای خوراکی از میوه ها با عث بالا رفتن آمار به صورت کلی شده اند و اسانسهای نظیر زیره ترخون گل محمدی انقوزه آویشن اکالیپتوس و.. که دارویی می باشند در حدود کمتر از ۵ درصد آمار فوق را دارا می باشند

- روند افزایش تولید اسانس در کشور

حال روند تولید در کشور را بررسی می کنیم این روند باعث مشخص شدن اندازه افزایش بازار می باشد.

همانطور که می دانیم افزایش تقاضا باعث انگیزه برای افزایش تولد در قالب تاسیس یا افزایش توان تولیدی است بنابراین روند بالا مشخص کننده افزایش متوسط ۳۰ درصدی افزایش بازار در دوره های ۲ ساله می باشد. بطور مثال امروزه استفاده از نعنا غیر از خاصیت دارویی، به عنوان طعم دهنده مورد استفاده کارخانجات تولید کننده مواد غذایی درآمده است بطوریکه ۷۰ درصد توان تولیدی در داخل مصرف و ۳۰ درصد آن صادر میشود همچنان در مورد اسانسهای بهارنارنج و زیره نیز صدق می کند.

- عطر

یکی از محصولات دیگر که می توان به عنوان محصولی با ارزش و حجم تولید پایین از آن نام برد اسانس اولیه گل محمدی (عطر) و بهارنارنج می باشد که در اینجا به دلیل داشتن ارزش بیشتر به عطر و اسانس گل محمدی اشاره می کنیم دستگاههای تقطیر در کشور که عمدتاً بخار می باشند دستگاههای سنتی به ازاء هر تن کمتر از ۶۰ گرم و دستگاههای بخار صنعتی به ازاء هر تن تا ۱۰۰ گرم عطر از کندانسور استحصال می کنند. این کالا دارای ارزش بالایی از قرار هر کیلو ۱۱۰۰ تا ۲۴۰۰ دلار می باشد حال چنانچه از دستگاه تقطیر جزء به جزء استفاده شود می توان به اسانس ثانویه که دارای ارزش ۱۲۰۰۰ دلار در بازارهای جهانی است دست یافت مقدار گل محمدی در کشور ۱۰۰۰۰ تن می باشد حال مقدار عطر و اسانس به ترتیب با ۳۸۰۰ تن برای فارس، ۳۴۰۰ تن برای اصفهان و ۳۳۰۰ تن برای کرمان در مقام اول تا سوم ایران قرار دارند که میمند نیز با ۱۶۰۰ تن در سال ۱۶ درصد عملکرد کل گل محمدی کشور را دارا می باشد حال با قابلیت استحصال هر ۱۰ تن ۱.۱ کیلوگرم می توان از فرصت تبدیل گل محمدی به عطر نیز بهره جست البته این تکنولوژی تبدیل در مقایسه با کشورهای بلغارستان بسیار ضعیف می باشد. و درصد استحصال عطر در بلغارستان از هر ۳.۵ تن ۱ کیلو عطر به صورت متوسط می باشد.

د) بررسی روند صادرات گلاب و عرقیات در کشور

ابتدا روند صادرات گلاب و عرقیات کشور در سالهای ۸۴، ۸۵ و ۸۶ را از نظر حجم و ارزش مورد بررسی قرار می دهیم

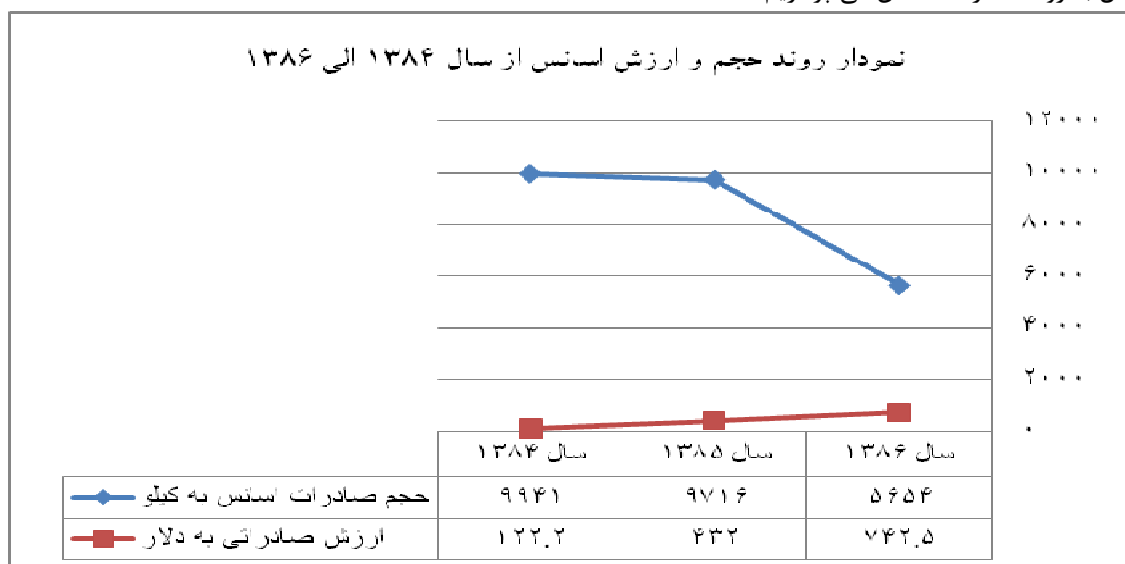
نمودار روند مقدار و ارزش صادرات گلاب و عرقیات از سال ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۶

همانطور که مشخص است طی سال ۱۳۸۴ لغایت ۱۳۸۶ ارزش صادرات با رشد منفی همراه بوده و حتی با افزایش حجم در سال ۱۳۸۵ ولی در مجموع با پایین رفتن ارزش گلاب و عرقیات عملاً از رشد منفی در ارزش برخوردار بوده و در سال ۱۳۸۶ نیز با کاهش در حجم و ارزش توأم مواجه شده ایم

- بررسی روند صادرات اسانس

حال به روند صادرات اسانس می پردازیم

میزان صادرات اسانس ها تحت عنوان کلی " گلاب و سایر عرقیات " تقسیم بندی شده است که البته از سال ۸۵ عنوان " اسانس " هم به آن افزوده شده است . این امر خود موید توجه خاص به سود آوری و اهمیت اسانس در زمره یکی از محصول با ارزش برای صادرات می باشد. لذا توسعه صادرات این محصول بسیار مطلوب پیش بینی می شود

از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶ شاهد روند نزولی در صادرات اسانس می باشیم ولی روند قیمت جهانی آن در حال افزایش بوده به علاوه بر افزایش کالای با ارزشی همچون گل محمدی است بطوریکه از ۱۲۲ هزار دلار به ۷۴۲ هزار دلار با حجم کمتر افزایش پیدا کرده است.

روند کاهشی دارای دو دلیل محتمل می باشد یکی استفاده کارخانجات داخلی از اسانسهای دارویی نظیر زیره اکالیپتوس و نعنا و یا حتی اسانس گل محمدی جهت استفاده در مصارف دارویی و بهداشتی است و دوم عدم اتصال مسقیم تولید کنندگان با مصرف کنندگان خارج از کشور و وجود رقاباتی همچون هند می باشد.